

Nicolae Constantinescu și cartea de etnologie

Încetându-și apariția unele publicații periodice de specialitate, cronicarul și recenzentul cărții de folclor, etnologie și antropologie trebuie să apeleze la mai multe publicații pentru a-și tipări cronicile, ceea ce conduce la imposibilitatea de a-i fi urmărit demersul. Într-o situație convenabilă se află cronicarii cu rubrică fixă Petru Ursache cu *Cartea de etnologie* în „Convorbiri literare” și Otilia Hedeșan cu rubrica *Anthropos* în „Orizontul” timișorean. Asemenea favoare n-o are și Nicolae Constantinescu, care deploră faptul: „...fără de cartea de literatură, de proză, de poezie, de critică sau de istorie literară care, de bine de rău, își găsește reflectarea în revistele de specialitate, în suplimentele literare ale cotidianelor de mare tiraj sau în rubricile culturale ale acestora, cartea de specialitate – în cazul în speță cartea de folclor, de etnografie sau de etnologie – abia dacă este menționată în vreun colț de pagină, la „noi apariții”, fără a se bucura de primirea pe care, în cele mai multe cazuri, aceasta o merită. Studiile de folclor și etnologie ajung să fie recenzate după mulți ani de la tipărirea lor, fiind lăsate pe seama publicațiilor academice de profil, care, la rândul lor, apar cu mari întâzieri, neținând pasul cu viața reală a disciplinei și trădându-și, în felul acesta, însăși rațiunea de a fi”. Să adăugăm, totodată, convingerea cronicarului de această specialitate, că statutul lui nu are, nici pe departe, statutul criticului de literatură cultă; publicul căruia i se adresează e fatalmente unul mai puțin numeros, satisfacțiile ceva mai mărunte. Toate acestea nu-l determină să demisioneze din *tinda registraturii* sale (sintagma îi aparține lui Perpessicius). Aceasta fiind situația, a fost constrâns să publice la un mare număr de periodice: *Gazeta literară*, *Analele Universității București*, *România literară*, *Limbă și literatură*, *Viața studentescă*, *Adevărul literar și artistic*, *Argeș*, *Cultura*, *Sud*, *Datina*, *Revista de etnografie și folclor*, *Esențial*. Pierderea n-ar fi așă de mare dacă unele dintre ele n-ar avea o circulație restrânsă, cum este revista lunară *Sud*, editată de Fundația „Dimitrie Bolintineanu” Bolintin Vale-Giurgiu-București.

Înainte de orice comentariu însă, trebuie spus despre Nicolae Constantinescu, profesorul de la Catedra de Teoria literaturii, Literatură universală și comparată, Etnologie și folclor a Universității București, că este unul dintre puținii care au îndreptățirea să emită opinii despre cartea de acest gen. Este urmașul lui Mihai Pop, care spunea despre elevul său următoarele în 1997: „este un folclorist astru, un folclorist de seamă, care a făcut studii în Anglia, America, a făcut studii în Europa, a făcut cursuri

pe acolo i este unul din viitorii foarte buni folcloriti europeni, nu numai la romni." A fost, într-adevăr, lector de limba i literatura romn la Portland, n SUA (1976-1977), la Universitatea din Turku, Finlanda (1978-1979, 1992-1995), i este membru al Societii Internaionale de Studierea Naraiunilor Populare. Una dintre crile sale a fost tradusă în engleză, *Romanian Traditional Culture. An Introduction* (Turku, 1996).

O parcurgere sistematică a cronicilor, recenziilor i a unor prefee ale sale o facilitează volumul *Citite de mine... Folclor. Etnologie. Antropologie, Repere ale cercetării (1967-2007)*, editat de Centrul Naional pentru Conservarea i Promovarea Culturii Tradiionale (2008, 333 p.). n cele trei seciuni ale sale, *Debut, Fundamente i Tineri etnologi*, sunt comentate cri de o mare diversitate: de la cri apărute în primă ediie (de Liviu Rusu, Ovidiu Brlea, Mihai Pop, D. Caracostea, Ov. Brlea, Mihai Pop i Pavel Ruxăndoiu, Ion Talo, Marin Marian Blaa, Otilia Hedeșan, tefania Mincu, Monica Budi, Grigore Bostan, Corina Mihăescu .a.), la reeditări (Mihai Canianu, Al. Dima, Iuliu Zanne .a.), la ediii, la monografiile de sate, la dicionare, la traduceri din folclorul românesc, pn la debutul etnologilor din ultimul val.

Cronicarul i asigură pe toi despre ale căror cri a scris că a „făcut-o cu prietenie i cu, mai ales, multă dragoste pentru disciplina noastră comună”, ceea ce nu trebuie să se neleag, adăugăm noi, că atunci cnd a fost necesar n-a luat distan critică fa de unele opinii la care nu subscrie. Spiritul său critic se manifestă încă de la debut, în *Gazeta literară* (1967, nr. 34) cnd, scriind despre cartea lui Liviu Rusu, *Viziunea lumii în poezia noastră populară* (1967), i reproeaz autorului că „i bazează întreaga demonstraie pe interpretarea, cred, prea simplistă a raportului dintre realitate i artă, pe aplicarea mecanică a teoriei reflectării artistice, fără să in seama, în măsura cuvenită, de specificul operei artistice i, mai ales, de trsaturile specifice ale creaiei populare”, repro susinut cu exemple. Liviu Rusu s-a socotit dator să se apere, nu prea concludent, într-un răspuns publicat în *Familia*, 1968, nr. 2. Comentnd studiul lui Ovidiu Brlea, *Povetile lui Creangă* (1967), observă că „modelul folcloric propus pentru *Inul i cmea i Acul i barosul* este prea îndepărtat pentru a le justifica”, de asemenea, că încercarea de a găsi *Amintirilor din copilărie* un model folcloric „pare a nu se susine”. Studiul lui D. Caracostea, continuat de Ov. Brlea, *Problemele tipologiei folclorice* (1971), vdete că manuscrisul lăsat de Caracostea fiind nedefinitivat, „are i dezavantajul unor formulări vagi, neclare, eliptice, care îngreunează receptarea”. Volumul *Folclor literar românesc* (1976), de Mihai Pop i Pavel Ruxăndoiu, ar fi trebuit să aibă, pe lng analizele la *Mioria i Meterul Manole*, i

unele despre *Tinerețe fără bătrânețe* ^oi *viață fără de moarte*, despre baladele *Voica* ^oi *Arpele*. Studiului de sinteză *Folclorul românesc* (I-II, 1981-1983), de Ovidiu Bârlea, îi repro^oează caracterul oarecum expozitiv al prezentării, compartimentarea „excesivă” a cântecului propriu-zis, „spiritul destul de tradiționalist ^oi chiar didactic” în care este evocat termenul *folclor*. Mioripologia fiind foarte productivă în continuare, le repro^oează unor autori stăruitoarea preocupare de a afla *unde, cum* ^oi *când* s-a născut celebra cântare, întrebări care n-ar trebui să fie puse ^oi care nu-^oi vor găsi vreodată răspuns.

O notă aparte se cuvine ultimei secțiuni a cărții, *Tineri etnologi*, în care critica de întâmpinare practică de autorul cărții ^oi face datoria aplicându-se asupra unor tinere speranțe la data apariției cronicilor, asupra unor „Etnologi de ^ocoală nouă”, care trebuie să fie ținși sub observație pentru că „impunerea sau măcar cunoa^oțerea, nu recunoa^oțerea unui tânăr cercetător se produce cu mult mai mare greutate”. Le cite^ote cărțile de debut ^oi, când este cazul, ^oi pe următoarele, îi cite^ote în volume colective, cum au fost *Etnologica* ^oi *Symposia*, ^oi remarcă la ei noutatea perspectivelor, „aplicarea în perfectă cunoa^otință de cauză a unei noi episteme, proprie sau mai apropiată etnologiei ^oi antropologiei”, noutatea pe care o aduc, între altele, în cercetarea culturii populare a mediului urban, orientarea spre prezent, preluarea unor cuceriri ale trecutului. Monografia *Ro^ocani - un sat pentru mileniul III* (2000), elaborată de Iuliana Băncescu, Ioana Ivan, Ilie Ma^oala, Corina Mihăescu, Maria Socol ^oi Narcisa ^otiucă este – scrie cronicarul – „a^oezată într-o linie de continuitate directă, explicită cu ^ocoala monografică de la Bucure^oti”. În *Apte eseuri despre strigoii* (1998), Otilia Hede^oan „face o adevărată demonstrație de suplețe intelectuală, aplicând informațiilor culese cu o extraordinară dibăcie, dobândită din exercițiul îndelungat alături de regretatul profesor Vasile Tudor Crețu, grile de interpretare dintre cele mai moderne”. Antoaneta Olteanu a dat în *Calendarul poporului român* (2001) „imaginea complexă a lucrării omului românesc în relația sa cu timpul, realizând astfel, de una singură, un amplu ^oi dens capitol din visata *enciclopedie a poporului român*”. Examinează, de asemenea, dintre etnomuzicologi, opera lui Marin Marian Băla^oa, care respinge sociologismul ^oi etnografismul ^oi optează pentru antropologia muzicală, care este o personalitate complexă, totodată folclorist, mitolog, autor de studii în hermeneutică ^oi filosofia culturii. Ca o concluzie la capitolul *Tineri etnologi*, cronicarul ^oi exprima, în urmă cu un deceniu, următoarea speranță: „Încerc, totodată, să stărnesc interesul spre lectura lor, lectură care, sper, va confirma impresia mea că ne aflăm în fața unui nou început, că asistăm la închegarea unei noi generații de cercetători ai culturii populare, care, poate, cu timpul, vor forma, cu adevărat, o „^ocoală” nouă în etnologia românească a

începutului de veac XXI.” Cronicarul nu s-a în°elat, nume ca acelea amintite mai sus fiind deja certitudini.

Autorul a păstrat forma textelor apărute în periodice, cu unele, inerente, repetiții. Altceva ar fi trebuit să facă în unele cazuri, să aducă la zi, în note de subsol, informația în unele chestiuni. Spre exemplu, nu se mai susține afirmația sa că nu avem studii muzicale despre *Miorița*, despre care, în 2006, Elisabeta Moldoveanu a publicat volumul *Miorița* (Prefață de Gheorghe Ciobanu, Editura Muzicală, 385 p.).

Iordan Datcu